

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2008

Ennätykselliset yli puoli miljoonaa rangaistusta viime vuonna

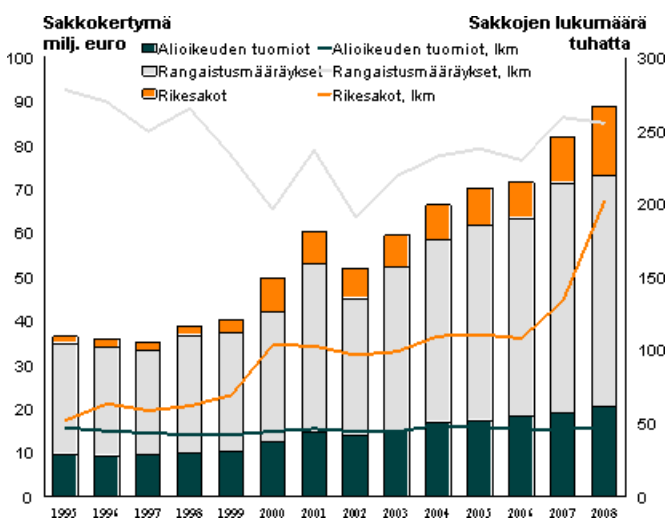
Ajoneuvoa pysäyttämättä annetut rikesakot nostivat rangaistusten yhteismäärän 523 000:een vuonna 2008. Luku on suurempi kuin koskaan aiemmin. Rangaistusten määrä lisääntyi lähes 65 000:lla eli 14 prosenttia. Rikesakkojen määrä nousi 202 000:een eli 51 prosenttia. Niistä runsaat 96 000 annettiin ajoneuvoa pysäyttämättä, yli 68 000 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Noin puolet, 255 000 kaikista rangaistuksista oli rangaistusmääräyssakkoja. Niiden määrä väheni hiukan edellisvuodesta. Sakko oli keskimäärin 205 euroa.

Käräjäoikeuksissa tuomittiin rikoksista viime vuonna 66 200 henkilöä, 0,9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2007. Ehdottomaan vankeuteen (vankilaan) tuomittuja oli 6 900 eli 3,1 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Tuomittu vankilarangaistuksen keskipituus oli Tilastokeskuksen mukaan 10,1 kuukautta, 24 päivää pitempi kuin vuotta aiemmin. Joka toinen tuomittu vankilarangaistus oli enintään 4 kuukautta. Yhdyskuntapalveluun tuomittiin ehdottoman vankeuden sijasta 3 200 ja ehdollisen vankeuden ohessa 190 henkilöä. Ehdolliseen vankeuteen tuomittiin 16 000 henkilöä. Määrä ei muuttunut edellisvuodesta. 9 000 ehdolliseen vankeuteen tuomittua sai lisäksi maksettavakseen ns. oheissakon. Käräjillä tuomituista 57 prosenttia (37 600) tuomittiin sakkoon. Määrä lisääntyi 2,5 prosenttia. Tuomittu sakko oli keskimäärin 450 euroa.

Tuomittuja vankilavuosia kertyi 5 784 vuotta, mikä on 5,1 prosenttia enemmän kuin vuonna 2007. Eniten vankilavuosia tuomittiin törkeistä huumausainerikoksista, törkeistä pahoinpitelyistä ja tapoista. Lukumääräisesti eniten vankilatuomioita annettiin törkeistä rattijuopumuksista sekä varkauksista ja pahoinpitelyistä.

Sakot ja sakkokertymä 1995–2008

Ehdottomaan ajokieltoon käräjillä määrättiin 23 000 henkilöä. Ehdollisen ajokiellon ilman alkolukkoa sai 1 300 ja alkolukolla valvotun ajo-oikeuden 249 henkilöä. Liiketoimintakieltoon määrättiin käräjäoikeuksissa viime vuonna 294 henkilöä. Eläintenpitokielto annettiin 64:lle ja metsästyskielto 21 henkilölle.

Kaikista rangaistuisia oli 15-17-vuotiaita 4,1 ja 18-20-vuotiaita 8,6 prosenttia. Käräjäoikeudessa tuomituista näiden ikäryhmien yhteinen osuus oli 18 prosenttia. Naisia kaikista tuomituista oli 20,1 prosenttia. Vuonna 1980 naisten osuus oli 8,9, vuonna 1990 13,3 ja vuonna 2000 15,7 prosenttia. Käräjäoikeudessa tuomituista naisia oli 13,9 prosenttia vuonna 2008.

Sisällys

Liitetaulukot	
Eräiden rikosten vankilarangaistukset käräjäoikeuksissa 2006-2008	4
Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistut.....	5

Liitetaulukot

Eräiden rikosten vankilarangaistukset käräjäoikeuksissa 2006-2008

Tuomion päärikos	Vuosi	Vankilarangaistus					Tuomioiden lukumäärä yhteensä
		Keskipituus kuukautta	% kaikista rikoksen rangaistuksista	% kaikista vankilarangaistuksista	% kaikista tuomituista vankilavuosista	Vankilatuomioiden lukumäärä	
Törkeä rattijuopumus	2006	3,8	15,4	25,5	11,3	1 948	12 672
	2007	3,9	13,6	25,5	10,5	1 779	13 100
	2008	3,9	13,8	25,1	9,7	1 724	12 496
Törkeä pahoinpitely	2006	23,9	58,4	4,5	12,5	343	587
	2007	24,2	58,0	4,9	12,8	350	603
	2008	24,6	55,7	5,4	13,1	371	666
Törkeä huumausainerikos	2006	44,3	74,9	3,0	15,5	230	307
	2007	38,7	80,3	3,5	14,6	249	310
	2008	47,2	71,1	3,2	14,9	219	308
Tappo	2006	111,1	92,9	0,7	8,8	52	56
	2007	111,7	93,7	0,8	10,0	59	63
	2008	115,3	94,5	1,0	11,5	69	73
Tapon yritys	2006	43,2	89,2	1,1	5,5	83	93
	2007	47,2	88,0	1,2	6,3	88	100
	2008	46,4	93,3	1,4	6,5	97	104

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistut

1. Tilastotietojen relevanssi

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syytteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja lähinnä poliisin määräämät rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Erityisiä rangaistuksia virkamiehiä varten ovat varoitus ja viraltapano. Sotilaan kurinpitorangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Tilastosta on saatavissa myös rangaistuksen mittaamisperusteet ja tuomitsematta jättämisperusteet. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistusmääräys

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikos-sääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite. Päärikos määritellään täysin ohjelmallisesti sen jälkeen, kun vastaajan kaikille syyksi luetuille rikoksille sekä hylätyille ja rauenneille syytteille on saatu rikoskoodi.

Tuomioistuinratkaisut: Jos vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte (syyksi luetujen rikosten, hylättyjen ja rauenneiden syytteiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi), määritellään syytetylle tilastossa tuomion (syytekerran) päärikos seuraavilla kriteereillä. Niitä käytetään esitetyssä järjestyksessä niin pitkälle kuin päärikoksen määrittämiseksi on tarpeen.

1) Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan (rangaistus)seuraamukseen. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava.

- elinkautinen vankeus
- määräaikainen ehdoton vankeus
- aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
- yhdyskuntapalvelu
- aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
- nuorisorangaistus
- ehdollinen vankeus
- aresti
- poistumisrangaistus
- sakko
- kurinpitosakko

- rikesakko
- varoitus
- rangaistukseen tuomitsematta jättäminen
- syyte hylätty
- syyte rauennut
- tuomittu euromääräinen uhkasakko

2) Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko (vankeusmaksimi, vankeusminimi, sakkomaksimi, sakkominimi).

3) Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla. Säännöt pidetään samoina vuodesta toiseen.

4) Kriteerien 1–3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tietenkin tuomion päärikos.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Rangaistusmääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistusmääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Jos samalla kertaa olisi määrättävä kahdesta tai useammasta rikkomuksesta rikesakko, määrätään rikesakko lain mukaan siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko. Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä.

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Henkilötilastot oikeudellisten olojen tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-669-05).

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on kokonaistutkimus. Tilasto perustuu pääasiassa kolmeen rekisteriin: tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin (TL/RAR), rangaistusmääräysrekisteriin ja rikesakkorekisteriin. Liiketoimintakieltoja täydennetään lisäksi liiketoimintakielto rekisteristä. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on oikeusrekisterikeskus.

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin rekisteröityjen ryhmiä ovat rikostuomioiden vastaajat sekä siviiliasioissa valtiolle korvausvelvollisiksi tuomitut vastaajat. Näihin liittyviä tietoja ja tietoryhmiä rekisterissä ovat tuomion vastaajakohtaiset lopputulokset, tuomiolauselmat (asian, ratkaisun ja tuomiolauselman tunnustiedot, henkilön tiedot); tuomion lopputulos vastaajan osalta (syyksi luetut rikokset, rangaistusseuraamukset, lainkohdat, muut rikosoikeudelliset seuraamukset, hylätyt syytekohtat, korvausvelvollisuus, muut lausunnot, tutkimatta jättäminen, asian raukeaminen, tuomion lainvoimaisuus vastaajan osalta, tuomiolauselman jakelu viranomaisille). Järjestelmän säännönmukaisia tietolähteitä ovat käräjäoikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, ja vastaavasti hovioikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, pohjalta syntyvät tuomiolauselmasovelluksen tapahtumatiedot. Tuomioistuimet siirtävät tiedot rikosasiainrekisteriin tuomiolauselmajärjestelmän tapahtumatiedostosta niin sanotulla vapauttamiskomennolla. Lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja muissa pohjoismaissa tuomituista sakkotäytäntöönpanolain nojalla perittävistä seuraamuksista sekä Suomen viranomaisten maksettaviksi määräämistä uhkasakoista. (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:11, s. 4)

Tilastokeskuksella on käytössä sovellus, jossa tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin ja rangaistusmääräysrekisteriin tallennetut tapaukset kooditetaan, tarkistetaan sekä tarvittaessa muokataan vuosittaisten tilastoaineistojen valmistamista varten. Sovelluksesta käytetään nimitystä TUTI eli Tuomiolauselmajärjestelmä Tilastokeskukselle. Sovellus on luotu oikeushallinnon tuomiolauselmajärjestelmän kylkeen käyttäen identtisiä välineitä ja käytäntöjä TL-järjestelmän kanssa. Sovellus on otettu tuotantokäyttöön huhtikuussa 1990. Rangaistusmääräysten käsittely lisättiin TUTI:in vuonna 1992.

Poiminta oikeushallinnon rekistereistä

Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien henkilökohtaiset ilmoitukset ratkaisusta siirretään TUTI-sovellukseen viikoittain tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteristä. Yhteisiä ilmoituksia ei poimita. Myöskään siviili-, riita- tai hakemusasiassa korvausvelvollisen asianomiasemassa olevia ei poimita.

Rangaistusmääräysasiat poimitaan rangaistusmääräysrekisteristä ratkaisuvuosittain TUTI-sovellukseen seuraavan vuoden keväällä.

Rikesakkoasiat poimitaan rikesakkorekisteristä ratkaisuvuosittain seuraavan vuoden keväällä. Tätä aineistoa ei käsitellä TUTI-sovelluksessa. Alioikeudessa määrätyt rikesakot perustuvat tuomiolauselmajärjestelmän tietoihin vuodesta 2005 lähtien.

Kooditus, tarkistus ja muokkaus TUTI-sovelluksessa

Tilastoinnin kannalta rekistereissä on seuraavia teknisiä puutteita:

- Monet keskeiset tiedot eivät ole saatavissa koodeina. Tilastokeskus koodittaa laajoilla hakemistoilla syyksi luetut rikokset, kansalaisuuden ja osan tekoajoista. Lähdeaineistoissa syyksi luettu rikos on tekstinä ja sovellettuna lainkohtana. Rikoskoodi johdetaan lainkohdista. Kaikki hylätyt syytteet ja sillensä jätetyt asiat käsitellään manuaalisesti tekstin perusteella.
- Osa lainkohdista on vapaassa tekstimuodossa, jolloin tapaus käsitellään manuaalisesti.
- Kaikilla tilastointiin tarkoitetuilla tiedoilla ei ole määriteltyä muotoa tai paikkaa järjestelmässä, mikä vaikeuttaa tietojen keräämistä.
- Tarkistukset, jotka nyt tehdään rekisteriin syöttövaiheessa, eivät riitä tilastoaineistolle, vaan sille tehdään huomattava määrä omia ristiintarkistuksia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää hyvin luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa erittäin laajoilla ristiintarkistuksilla. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa.

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikoskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisinä tietoina, onko siihen sovellettu lainkohtaa RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden syys-lokakuussa. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloitusetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta aihealueelta Oikeus, PX-Web StatFin-tietokantapalvelussa osoitteessa <http://pxweb2.stat.fi> Tietoja julkaistaan myös vuosittain ilmestyvässä Oikeustilastollisessa vuosikirjassa.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehty yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaisia vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistuksenkaan osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3-6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä

1891–1916 Oikeustoimi

1917–1924 Oikeustilasto

1925–1926 Rikollisuus

1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt

1938–1950 Rikollisuus II.

1951–1954 Oikeustilastoa B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto

–1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIIIB tai Oikeus)

1991– Oikeustilastollinen vuosikirja (kappale 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsikirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaaisessa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Oikeus 2009

Lisätietoja

Tuomo Niskanen (09) 1734 3242
Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

rikos@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tilastokeskus, myyntipalvelu
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-6680 (pdf)
ISBN 978-952-244-195-9 (pdf)